

Mensensmokkel en mensenhandel in relatie tot de oorlog in Oekraïne

Strategisch Intelligence Beeld

Expertisecentrum
Mensenhandel &
Mensensmokkel

- Onderzoekperiode 24 februari 2022 tot 24 juni 2022
- Terugkerend nationaal beeld: uitgave 3
- Rubricering: openbare publicatie

Mensensmokkel en mensenhandel in relatie tot de oorlog in Oekraïne

Strategisch Intelligence Beeld

Zwolle, 28 juni 2022

Colofon

Het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM) is een samenwerkingsverband van de Nationale Politie, de Koninklijke Marechaussee, de Nederlandse Arbeidsinspectie, de Immigratie- en Naturalisatiedienst en het Openbaar Ministerie.

Bij het EMM komen signalen van en strafrechtelijke onderzoeken naar mensenhandel en mensensmokkel samen en vindt vervolgens een vertaling plaats naar operationele, tactische en strategische producten aan de hand waarvan de partnerorganisaties hun strafrechtelijke of publiekrechtelijke bevoegdheden kunnen toepassen.

Copyright © 2022 EMM
Alle rechten voorbehouden

Inleiding

Aanleiding

Vier maanden na de Russische inval in Oekraïne zijn er nog altijd meer dan vijf miljoen vluchtelingen uit Oekraïne verspreid over de Europese Unie (EU).¹ De kwetsbare positie van de vluchtelingen brengt het risico met zich mee dat zij in contact komen met mensensmokkelaars en dat zij (onderweg of na aankomst in een Europees land) slachtoffer worden van mensenhandel. Het aantal mensen dat terugkeert naar Oekraïne is de laatste weken wel hoger dan het aantal personen dat Oekraïne ontvlucht. Naar schatting hebben in totaal zo'n tweeënhalf miljoen vluchtelingen de terugkeer naar Oekraïne gemaakt.² Ook vanuit Nederland keren vluchtelingen weer terug naar Oekraïne. Het is echter niet te zeggen hoe de oorlog in Oekraïne zich verder ontwikkelt en hoe omvangrijk de stroom van vluchtelingen richting Nederland zal blijven.

Om de situatie in Nederland te kunnen monitoren, is het EMM begin maart 2022 door het Ondersteunend Keten Crisisteam Migratie (OKCM)³ gevraagd om een terugkerend strategisch intelligencebeeld op te stellen van de situatie in relatie tot mensensmokkel en mensenhandel. Daarop heeft het EMM (twee)maandelijks een beeld van de situatie uitgebracht, op basis van de (inter)nationale informatiepositie van haar partnerorganisaties. Medio mei is de crisisstructuur waartoe het OKCM was opgezet, overgegaan in een programmastructuur. Ook de partnerorganisaties van het EMM hebben het monitoren van de signalen in relatie tot de vluchtelingenstroom nu ingebed in bestaande processen en zij rapporteren niet langer dagelijks of wekelijks intern over de situatie. In navolging van haar partners zal het EMM het monitoren van de signalen en strafrechtelijke onderzoeken mensenhandel en mensensmokkel gerelateerd aan de oorlog in Oekraïne ook inbedden in het bestaande proces, en daar enkel over rapporteren indien daar aanleiding toe bestaat, bijvoorbeeld wanneer sprake is van een forse (inter)nationale stijging van het aantal signalen en/of onderzoeken. Deze uitgave zal dan ook de laatste structurele uitgave in opdracht van het OKCM zijn.

Doelstelling

Het doel van dit strategisch intelligencebeeld is om op nationaal niveau (en met aandacht voor trends in andere EU-landen) inzichtelijk te maken *in hoeverre en op welke wijze er sprake is van mensensmokkel en mensenhandel* in relatie tot de vluchtelingenstroom die is ontstaan na de Russische inval in Oekraïne.

Onderzoeksmethode

Dit strategische intelligencebeeld is opgesteld op basis van nationale en internationale *geregistreerde* informatie van de partnerorganisaties van het EMM. Voor informatie van haar partnerorganisaties heeft het EMM enerzijds haar database geraadpleegd,⁴ waarin doorlopend incidenten en/of strafrechtelijke onderzoeken van de Nationale Politie (NP), Koninklijke Marechaussee (KMar) en Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA) worden ingeladen die door hen als mensenhandel en/of mensensmokkel gelabeld zijn.⁵ De partnerorganisaties hebben ook aanvullende informatie aangeleverd, zoals tactische intelligencebeelden en overzichten met mogelijk relevante registraties. De frequentie van deze beelden en

---

¹ UNHCR, 24 juni. Data Portal: Ukraine.

² Idem.

³ Het Ondersteunend Keten Crisisteam Migratie (OKCM) adviseert het Keten Crisisteam Migratie (KCM) en bestaat uit vertegenwoordigers van elk van de bij het Topberaad aangesloten ketenpartners. Dit team heeft ten tijde van een crisis het mandaat om bestuurlijk zwaarwegende besluiten te nemen die zien op de hele keten.

⁴ Het EMM heeft in haar database gezocht op nationaliteit en/of geboorteland Oekraïne, en op andere mogelijk relevante nationaliteiten/geboortelanden (Russen, Belarussen, Roemenen en Moldaviërs). Irreguliere migratie, documentfraude, illegale prostitutie en seksueel misbruik vallen buiten de taakstelling van het EMM en dergelijke registraties zijn niet in de database ingeladen.

⁵ Signalen van mensenhandel en mensensmokkel dienen door burgers en (overheid)instanties te worden verstrekt aan de meest geëigende opsporingsorganisatie: signalen van mensensmokkel bij de KMar, signalen van arbeidsuitbuiting bij de NLA en signalen van mensenhandel anders dan arbeidsuitbuiting bij de NP. Deze signalen worden door de NP, KMar en NLA vervolgens in veredelde vorm samengebracht bij het EMM ten behoeve van een organisatie-overstijgend beeld. Inhoudelijke informatie over mensenhandel- en mensensmokkel-trends kan (door externen) rechtstreeks met het EMM worden gedeeld.

overzichten is recent naar beneden bijgesteld.⁶ De onderzoeksperiode van deze derde uitgave van dit strategisch intelligence beeld betreft 24 februari tot 24 juni 2022.

Onderzoeksbevindingen

Uit de eerste uitgave van dit intelligencebeeld bleek dat er in relatie tot de vluchtelingenstroom in Nederland van 24 februari tot 24 maart sprake was van een aantal registraties met verdachte situaties, maar er waren nog geen mensenhandel- of mensensmokkelsignalen onderkend. Uit onderzoek ten behoeve van de tweede uitgave tot 24 april bleek dat in relatie tot Nederland nog geen sprake was van (signalen van) mensensmokkel, maar wel van signalen van en een strafrechtelijk onderzoek naar mensenhandel. Deze derde uitgave toont een minimale toename in mensenhandelsignalen en strafrechtelijke onderzoeken naar mensenhandel. In Nederland zijn nog geen mensensmokkelonderzoeken in relatie tot de oorlog gestart.

Mensensmokkel

Alhoewel er nog geen duidelijke trend waarneembaar is, ziet het Expertisecentrum Identiteitsfraude en Documenten (ECID) de afgelopen periode een toename van fraude met Oekraïense documenten.⁷ Dit blijkt onder andere uit het aantal meldingen waarbij personen zich met valse Oekraïense verblijfsdocumenten legitimeren bij opvanglocaties. Tegelijkertijd ziet ook Europol een toename in het aantal valse of frauduleus afgegeven Oekraïense documenten die in de EU worden aangetroffen en op online platformen worden aangeboden.⁸ In de vorige uitgave van dit intelligencebeeld is het risico op mensensmokkel door middel van fraude met Oekraïense documenten benoemd. In Nederland, maar ook op Europees niveau, vallen personen met de Georgische nationaliteit op in relatie tot valse Oekraïense documenten, waarbij mogelijk sprake is van mensensmokkel. Zo geven bijvoorbeeld de Oostenrijkse en de Slowaakse autoriteiten aan dat er een aantal Georgiërs met valse Oekraïense documenten naar Ierland wilden reizen.⁹

Het risico op mensensmokkelactiviteiten gerelateerd aan de oorlog blijft beperkt tot specifieke groepen, zoals (vluchtende) derdelanders die niet voldoen aan de voorwaarden voor visumvrij reizen en mannen tot 60 jaar die zich aan de krijgswet willen onttrekken. De KMar ziet de laatste maanden ook een significante stijging van Jemenieten, waarbij er een mogelijke relatie is met de oorlog in Oekraïne. Een deel van de Jemenieten betreft internationale studenten met een studievizum voor Oekraïne. Hetzelfde geldt voor een groep Nigerianen met een studievizum voor Oekraïne. Beide groepen zijn via Polen naar Nederland gereisd.¹⁰ In relatie tot Oekraïense mannen tot 60 jaar hebben de Moldavische autoriteiten enkele personen opgepakt die enkele tientallen mannen illegaal en tegen betaling Moldavië in smokkelden.¹¹

Tot slot ziet Europol dat Oekraïense mannen met een legale verblijfstatus in de EU betrokken blijven bij de smokkel van irreguliere migranten naar de EU. In de meeste gevallen lijkt er geen connectie te zijn met de oorlog. Echter is er ook een situatie bekend van een Oekraïense man die tijdelijke bescherming genoot in Kroatië, en door de Sloveense autoriteiten is gearresteerd vanwege de smokkel van vier personen met de Indiase nationaliteit vanuit Kroatië naar Slovenië.¹²

⁶ Het Informatie Knooppunt Nationaal (IKN) van de NP is in principe gestopt met het monitoren van registraties met de incidentcode 'OEKR', maar heeft voor deze uitgave een laatste overzicht aangeleverd met 'OEKR' registraties die mogelijk gerelateerd zijn aan mensenhandel of mensensmokkel.

⁷ ECID Maandoverzicht, mei 2022.

⁸ Europol Monitoring Team Report (EPMT) – No. 535, 14 juni 2022.

⁹ Europol Monitoring Team Report (EPMT) – No. 532, 24 mei 2022; Europol Monitoring Team Report (EPMT) – No. 535, 14 juni 2022.

¹⁰ KMar, Maandtoestand MTV, maart-april 2022.

¹¹ KMar, Maandtoestand Internationaal, maart-april 2022.

¹² Europol Monitoring Team Report (EPMT) – No. 529, 3 mei 2022.

Mensenhandel

Sinds de vorige uitgave in april 2022 zijn er bij de NP enkele tientallen registraties bijgekomen die verdachte situaties weergeven en zouden kunnen wijzen op mensenhandel.¹³ De NP heeft opvolging gegeven aan deze verdachte situaties door controles uit te voeren, preventieve gesprekken te houden of, in het geval van mogelijke arbeidsuitbuiting, de meldingen door te zetten naar de NLA. In de afgelopen twee maanden heeft dit geleid tot twee nieuwe strafrechtelijke onderzoeken bij de NP. Eén onderzoek ziet op seksuele uitbuiting van vrouwelijke vluchtelingen uit Oekraïne en één onderzoek ziet op oplichting van vluchtelingen uit Oekraïne, waarbij mogelijk ook sprake is van uitbuiting. In relatie tot fraude met Oekraïense documenten is de KMar een strafrechtelijk onderzoek gestart naar valsheid in geschrifte, waarbij ook signalen van seksuele uitbuiting naar voren zijn gekomen. Vanwege het opsporingsbelang wordt er niet verder op deze onderzoeken ingegaan. De NP is nog steeds alert op Roemeense csv's die in Nederland actief zijn en mogelijk misbruik willen maken van (Roemeens sprekende) vluchtelingen uit Oekraïne. Tot op heden zijn er geen aanwijzingen dat hier in Nederland sprake van is. Daarnaast zijn er geen mensenhandelinincidenten van Russen, Belarussen en Moldaviërs geregistreerd, gerelateerd aan de oorlog in Oekraïne.¹⁴

De NLA heeft in de afgelopen periode ook enkele tientallen nieuwe meldingen geregistreerd gerelateerd aan de vluchtelingenstroom uit Oekraïne. In deze registraties komt met name de agrarische sector naar voren en, in mindere mate, de bouw, horeca en schoonmaakbranche. De meldingen en registraties hebben tot op heden niet geleid tot een constatering van arbeidsuitbuiting in strafrechtelijke zin. Op dit moment lopen er bij de NLA wel verschillende onderzoeken naar mogelijke overtredingen van arbeidswetten bij bedrijven en uitzendbureaus die Oekraïners in dienst hebben. Zo geeft de NLA, in een reactie op Kamervragen over het verhaal dat in de media is verschenen over mogelijke uitbuiting van Oekraïners in kassen in Westland, aan dat er nader onderzoek gedaan zal worden naar de uitzendbureaus in kwestie voor overtreding van arbeidswetten. De NLA heeft geen signalen van arbeidsuitbuiting aangetroffen bij de Oekraïense medewerkers.¹⁵

Op Europees niveau heeft Europol enkele situaties gerelateerd aan de oorlog in Oekraïne gesignaleerd, waar sprake lijkt te zijn van illegale adoptie of kinderhandel.¹⁶ Daarnaast zijn zowel in Nederland als op Europees niveau in de afgelopen periode wederom een aantal verdachte situaties onderkend, als het gaat om vluchtelingen uit Oekraïne aan wie steun in de vorm van werk of een woonruimte is aangeboden.¹⁷ In meerdere van deze verdachte situaties valt het gebruik van online platformen op, zoals Facebook en Telegram, in het (mogelijk) ronselen van vluchtelingen uit Oekraïne.¹⁸ Dat sprake is van signalen mensenhandel op online platformen blijkt ook uit de Hackaton van 23 mei 2022 die het EMPACT-project Trafficking in Human Beings samen met de Intelcel Mensenhandel/Mensensmokkel van de Landelijke Eenheid heeft opgezet en uitgevoerd met ondersteuning van Europol (zie tekstvak op de volgende pagina).

---

¹³ Het aantal nieuwe registraties per dag met de incidentcode 'OEKR' is de afgelopen periode drastisch afgenomen ten opzichte van de eerste twee maanden na de Russische invasie in Oekraïne.

¹⁴ Vanwege tijdelijke technische problemen met de EMM-database is niet met zekerheid te zeggen of dit beeld volledig is.

¹⁵ Zie hier de reactie van de arbeidsinspectie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/06/07/beantwoording-kamervragen-over-het-bericht-oekraïense-arbeiders-in-westland> (geraadpleegd op 15 juni 2022).

¹⁶ Europol Monitoring Team Report (EPMT) – No. 534, 7 juni 2022.

¹⁷ Europol Monitoring Team Report (EPMT) – No. 534, 14 juni 2022.

¹⁸ Europol Monitoring Team Report (EPMT) – No. 534, 7 juni 2022.

Hackaton Oekraïne

Maandag 23 mei 2022 vond de eerste Europese Hackathon op mensenhandel plaats. Deze Hackaton werd georganiseerd door het EMPACT-project Trafficking in Human Beings en de Intelcel Mensenhandel/Mensensmokkel van de Landelijke Eenheid, met ondersteuning van Europol. Het doel van de Hackaton was om online platformen in beeld te brengen die signalen mensenhandel bevatten in relatie tot Oekraïense vluchtelingen. In totaal deden er vijftien landen mee: Nederland, Oostenrijk, Tsjechië, Cyprus, Duitsland, Denemarken, Spanje, Hongarije, Italië, Litouwen, Letland, Portugal, Roemenië, Slovenië en het Verenigd Koninkrijk.

Op het moment van schrijven hebben negen landen hun bevindingen met Europol gedeeld. Deze landen hebben in totaal ruim honderd platformen, websites, advertenties, accounts en groepschats onderzocht, waarvan er 56 interessant of verdacht waren. In totaal zijn er minstens een handvol strafrechtelijke onderzoeken gestart. Op Europees niveau zijn een aantal aspecten opgevallen. Zo was in meerdere landen bij seksadvertenties te lezen dat de sekswerker een persoon uit Oekraïne leek te zijn, waar na onderzoek bleek dat de nationaliteit kort tevoren was aangepast in de advertentie. Het lijkt erop dat een aantal sekswerkers dit hebben gewijzigd om zo mogelijk meer klanten te trekken. Uit de rapportages van de verschillende landen blijkt ook dat in veel landen Facebookgroepen gezien worden als interessant platform waar (mogelijk) ronselen plaatsvindt. Ook in relatie tot de sociale platformen Instagram, TikTok en Tinder zijn in verschillende landen signalen van mensenhandel onderkend. Tot slot troffen vier landen verdachte advertenties aan op sites voor de (ver)koop van diensten en goederen.

Team Nederland bestond uit 25 Osint- en mensenhandel-experts verdeeld over zes teams van verschillende politie-eenheden die gedurende de dag 25 social media platformen en *surface* websites hebben onderzocht. Dit leverde 36 treffers op, waarvan er twaalf sterke signalen bevatten van mensenhandel. De Intelcel heeft deze signalen samen met het Informatie Knooppunt Nationaal regionaal uitgezet voor operationele opvolging om vast te kunnen stellen of er daadwerkelijk sprake is van uitbuiting. Tijdens deze actie heeft Team Nederland een handvol relevante Facebookgroepen onderkend die mogelijk interessant zijn om te blijven monitoren.

Conclusie

Sinds de vorige uitgave van dit strategische beeld in april 2022 wordt een minimale toename gezien in mensenhandelssignalen in Nederland in relatie tot vluchtelingen naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne. Bij de partnerorganisaties is één nieuw onderzoek naar seksuele uitbuiting gestart en één naar oplichting van vluchtelingen uit Oekraïne, waarbij mogelijk ook sprake is van uitbuiting. Ook is er een strafrechtelijk onderzoek gestart naar valsheid in geschrifte met Oekraïense documenten, waarbij ook signalen van seksuele uitbuiting zijn onderkend. De meldingen en incidenten omtrent Oekraïense vluchtelingen hebben voor de NLA tot op heden niet geleid tot een constatering van arbeidsuitbuiting in strafrechtelijke zin. Er zijn in Nederland geen mensensmokkelonderzoeken gestart in relatie tot de oorlog in Oekraïne.

Expertisecentrum
Mensenhandel &
Mensensmokkel

Hanzelaan 93
8017 JE Zwolle

Postbus 100
3970 AA Driebergen

(088) 662 53 33
emm@politie.nl

OPENBAAR MINISTERIE

Nederlandse Arbeidsinspectie
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Immigratie- en Naturalisatiedienst
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Koninklijke Marechaussee